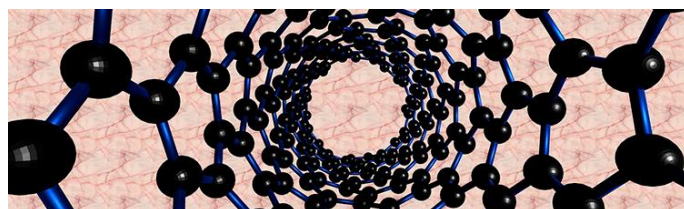

Nanotecnologia. Interès en la indústria alimentària i la seva regulació

La nanotecnologia és un camp de les ciències i tecnologies aplicades que implica el control de la matèria a escala atòmica i molecular, normalment per sota dels 100 nanòmetres (nm). Els nanomaterials poden presentar diferents propietats físiques i químiques en comparació amb les mateixes substàncies a escala normal, com ara l'augment de la reactivitat química a causa d'una major superfície. La Comissió Europea (CE) ha catalogat la nanotecnologia com una tecnologia facilitadora essencial (TFE).

La nanotecnologia permet la gestió dels ingredients alimentaris a nivell molecular i els productes nanotecnològics podrien tenir un impacte substancial en el sector dels aliments i pinsos, oferint potencialment beneficis per a la indústria i el consumidor tot i que la ràpida generalització de l'ús dels nanomaterials combinada amb les seves propietats específiques fa necessari avaluar-ne els possibles efectes sobre la salut derivats de l'exposició a aquests materials.

La Comissió Europea (CE) va establir, l'any 2011, una definició científica del terme "nanomaterial" en la Recomanació 2011/696/EU, la qual ha estat revisada d'acord amb noves dades tècniques i científiques, i actualitzada en la Recomanació 2022/C229/01, on es defineix "nanomaterial" com un material natural, incidental o manufacturat, que consisteix en partícules sòlides que són presents,

ja siguin soles o com a constituents identificables, en agregats o aglomerats, i on hi ha un 50% o més d'aquestes partícules en què la distribució de mides basada en nombres compleix almenys una de les condicions següents:

- Una o més dimensions externes de la partícula estan en el rang de mida d'1 nm a 100 nm.
- La partícula té una forma allargada, com ara una vareta, una fibra o un tub, on dues de les dimensions externes són inferiors a 1 nm i l'altra dimensió és superior a 100 nm.
- La partícula té una forma de placa, on una dimensió externa és inferior a 1 nm i les altres dimensions són superiors a 100 nm.

Aplicacions a la cadena alimentària

La nanotecnologia presenta diverses aplicacions efectives i potencials a la cadena alimentària, segons un inventari publicat per l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària (EFSA, 2014):

- Agricultura:
  - Lliurament més eficient de plaguicides, fertilitzants i altres productes agroquímics
  - Detecció de patògens animals i vegetals.
  - Preservació de la identitat i traçabilitat.

- Alimentació humana i animal:
  - Augment de la biodisponibilitat i l'absorció de nutrients.
  - Alteració de la textura, potenciadors del color i del sabor dels components dels aliments.
  - Agents per a la gelificació i viscositat.
  - Unió selectiva i eliminació de productes químics i patògens alimentaris.
- Materials d'envasament d'aliments:
  - Millora de la traçabilitat i del control de l'estat dels aliments durant el transport i l'emmagatzematge que permetin augmentar la vida útil del producte (nanopartícules per a la detecció de substàncies químiques de patògens alimentaris; nanosensors biodegradables per al control de la temperatura i la humitat; nanoargiles i nanofilms com a materials de barrera per evitar el deteriorament i l'absorció d'oxigen; nanopartícules per a recobriments superficials antimicrobians i antifúngics).
- **Nanomaterials orgànics.** Contenen lípids, proteïnes o polisacàrids, considerats segurs, que formen micel·les, liposomes o nanoesferes. S'utilitzen per a l'encapsulació d'ingredients (vitamines, antioxidants, colorants, aromes, conservants, nutracèutics, agents antimicrobians, etc.), plaguicides i medicaments veterinaris, millorant-ne així l'estabilitat i la biodisponibilitat.
- **Nanomaterials inorgànics.** Contenen plata, ferro, calci, magnesi, seleni, diòxid de titani, òxid de zinc o silicats. S'utilitzen com a tals en aliments i additius alimentaris, o incrustats en matrius de polímers en l'envasament d'aliments com a barrera contra gasos, activitat antimicrobiana o protecció de la llum ultraviolada.
- **Nanomaterials combinats (orgànic /inorgànic).** Són combinacions de nanomaterials orgànics i inorgànics, que també s'anomenen "modificadors de superfícies". S'utilitzen en l'envasament d'aliments i afegixen certs tipus de funcionalitat a la matriu, com l'activitat antimicrobiana, una acció conservant a través de la absorció d'oxigen, resistència mecànica o una barrera contra les olors, els sabors o la humitat.

Marc legal

En diversos reglaments la normativa europea fa referència als nanomaterials en la cadena alimentària.

El Reglament (CE) 1333/2008, sobre additius alimentaris, estableix que quan un additiu alimentari ja estigui inclòs en una llista comunitària i es produeixi un canvi en la mida de les partícules mitjançant nanotecnologia, es considerarà un additiu alimentari diferent i, abans que es pugui comercialitzar, l'EFSA l'haurà de sotmetre a una nova avaluació.

El Reglament (UE) 10/2011, sobre materials i objectes plàstics destinats a entrar en contacte amb aliments, especifica que les substàncies en nanoforma només s'utilitzaran si han estat autoritzades per l'EFSA després que se n'hagi avaluat cada cas.

acsa brief

Agència Catalana de Seguretat Alimentària

Març-Abril 2023

El Reglament (UE) 1169/2011, sobre la informació alimentària facilitada al consumidor, estableix que tots els ingredients presents en la forma de nanomaterials artificials hauran d'indicar-se clarament a la llista d'ingredients. Els noms d'aquests ingredients han d'anar seguits de la paraula "nano" entre parèntesi.

El terme "nanomaterial artificial" es defineix com qualsevol material produït intencionadament que tingui una o més dimensions de l'ordre dels 100 nm o menys o que estigui compost per parts funcionals diferenciades, internament o en superfície, moltes de les quals tinguin una o més dimensions de l'ordre de 100 nm o menys, incloses estructures, aglomerats o agregats, que podran tenir una mida superior als 100 nm, però conservant propietats que siguin característiques de la nanoescala.

El Reglament (UE) 2015/2283, relatiu als nous aliments, estableix que per garantir un alt nivell de protecció de la salut humana i dels interessos dels consumidors, tot aliment que contingui o consisteixi en nanomaterials artificials ha de ser considerat un nou aliment.

Avaluació del risc

L'any 2009, a petició de la Comissió Europea (CE), l'EFSA va realitzar una avaluació sobre els riscos potencials de la utilització de nanotecnologies en alimentació i pinsos, i va concloure que era necessari fer-ne un enfocament cas per cas i que, a la pràctica, les limitacions de dades i la manca de metodologies d'assaig validades podrien dificultar molt l'avaluació del risc de nanoproduccions específics i estar subjectes a un alt grau d'incertesa. Tot i reconèixer aquestes limitacions, l'EFSA estableix que el paradigma habitual d'avaluació de riscos —risc d'identificació, caracterització del perill, avaluació de l'exposició i caracterització del risc— es considera aplicable per a nanomaterials.

Posteriorment, l'any 2011, l'EFSA va desenvolupar un document d'orientació pràctic per avaluar els possibles riscos derivats de les aplicacions de la nanociència i les nanotecnologies als aliments i els pinsos. El document dona directrius sobre els requisits de caracterització fisicoquímica dels nanomaterials d'enginyeria utilitzats com a additius alimentaris, enzims, aromes, materials en contacte amb aliments, nous aliments, additius per a pinsos i pesticides i estableix la metodologia d'assaig per identificar i caracteritzar els perills derivats de les propietats d'aquests materials.

Com a principi general, els requisits estipulats en els documents d'orientació de l'EFSA per als materials convencionals i la legislació de la UE per a diferents àrees d'aliments i pinsos s'han d'aplicar i complir per a un nanomaterial segons el seu ús previst.

No obstant això, l'avaluació del risc dels nanomaterials, en termes de requisits i procediments, requereix consideracions addicionals que s'indiquen en aquest document.

L'EFSA ha publicat actualitzacions d'aquest document d'orientació tenint en compte nous estudis científics sobre les propietats fisicoquímiques, l'avaluació de l'exposició i la caracterització dels perills dels nanomaterials i les àrees d'aplicabilitat —concretament l'actualització de l'any 2018 i l'última, la del 2021 (EFSA 2018 i 2021a). Paral·lelament, l'EFSA va publicar, el 2021, un document d'orientació sobre requisits tècnics per a aplicacions regulades de productes alimentaris i pinsos per establir la presència de petites partícules, incloses nanopartícules, per complementar el document sobre l'avaluació de riscos dels nanomaterials (EFSA 2021b).

acsa brief

Agència Catalana de Seguretat Alimentària

Març-Abril 2023

Documents de referència

EFSA (2009) The potential risks arising from nanoscience and nanotechnologies on food and feed safety. EFSA J. 2009;958:1-39. Disponible a: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2009.958>

EFSA (2014) External scientific report Inventory of Nanotechnology applications in the agricultural, feed and food sector. EFSA supporting publication 2014:EN-621. Disponible a: <https://doi.org/10.2903/sp.efsa.2014.EN-621>

EFSA (2018) Guidance on risk assessment of the application of nanoscience and nanotechnologies in the food and feed chain: Part 1, human and animal health. EFSA J. 2018;16(7):e05327. Disponible a: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2018.5327>

EFSA (2021a) Guidance on risk assessment of nanomaterials to be applied in the food and feed chain: human and animal health. EFSA J. 2021;19(8):6768. Disponible a: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2021.6768>

EFSA (2021b) Guidance on technical requirements for regulated food and feed product applications to establish the presence of small particles including nanoparticles. EFSA J. 2021;19(8):6769. Disponible a: <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2021.6769>

Recomanació 2011/696/UE de la Comissió, de 18 d'octubre de 2011, relativa a la definició de nanomaterial. Diari Oficial de la Unió Europea L 275/38, 20.10.2011. Disponible a: <http://data.europa.eu/eli/reco/2011/696/oj>

Recomanació 2022/C229/01 de la Comissió, de 10 de juny de 2022, relativa a la definició de nanomaterial. Diari Oficial de la Unió Europea C 229/1, 14.06.2022. Disponible a: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022H0614\(01\)#PP2Contents](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022H0614(01)#PP2Contents)